

SAYI 37 • 2011

OSMANLI ARAŞTIRMALARI
THE JOURNAL OF OTTOMAN STUDIES

İSAM

Bir İnebahtı Gâzisinin Esâret Hâtıraları: Sergüzeştname-i Hindî Mahmûd

*Ahmet Karataş**

The Prison Memoirs of an İnebahtı Veteran: Sergüzeştname-i Hindî Mahmûd

Abstract ■ This article introduces a memoir called the *Sergüzeştname*. This masterpiece of the genre presents the experiences and observations of a certain Hindî Mahmud during the years that served Sultan Selim II as secretary, ‘qapıjibashi’, and ‘müteferriqa.’ Particularly important is its description of the Battle of Lepanto (1571), in the course of which the author was captured and enslaved by the Holy Alliance forces. Until recently this memoir was presumed lost. It covers Hindî Mahmud’s experiences during the four year period in which he was imprisoned in Messina, Napoli and Rome in Sicily and Italy, his opinions about the Papacy and Vatican, the ceremonies of accession and funeral ceremonies, the religious life of prisoners of war, prison conditions etc. The information it provides is a valuable source for students of cultural history.

In a second work, the comprehensive *Qıssa-ı Enbiyâ* written in 1579, Hindî Mahmud stated that his *Sergüzeştname* consisted of 8000 verses. But the only known surviving manuscript of the work, that preserved in Edirne’s Selimiye Manuscript Library, is missing 1113 verses. To date, the *Sergüzeştname* is the earliest captivity memoir (‘esaretname’) from the Ottoman period. Accordingly, even without its missing section, the *Sergüzeştname* is an extremely important document for the academic world.

Key words: Hindî Mahmûd, Battle of Lepanto, *Sergüzeştname*, Prison, Selim II.

Hindî Mahmûd, XVI. asırda yaşamış, en az dört pâdişah (Yavuz Sultan Selim, Kanûnî Sultan Süleyman, II. Selim, III. Murad) dönemini idrâk etmiş, Kanûnî

* Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk-İslâm Edebiyatı Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi. Makaleyi okuyup değerlendirme lutfunda bulunan Prof. Dr. Mustafa Uzun ve Prof. Dr. Hasan Aksoy hocalarıma; makalenin yazımı sırasında görüş ve tavsiyelerinden istifade ettiğim hocam Prof. Dr. İsmail E. Erünsal Bey’e teşekkür ederim.

devrinden itibaren devletin çeşitli kademelerinde vazifeler üstlenmiş orta seviyede bir Osmanlı memurudur.

Hayatı hakkında tarih kitaplarında, tezkirelerde ve taradığımız arşiv belgelerinde herhangi bir bilgi bulunmasa da Hindî, elimize ulaşan eserlerinde söz konusu kaynakların kendisi hakkında verecekleri bilgilerden daha fazla malumat vermiştir. Buna göre 919/1513-1514'de Afyon'da doğmuş, yirmili yaşlarından itibaren II. Selim'in maiyyetine girip Gürcistan'dan Yemen'e, İstanbul'dan İtalya'ya uzanan geniş bir coğrafyada meşakkatli ve çalkantılı bir hayat sürmüştür. 60 yaşındayken katıldığı İnebahtı (Singin/Lepanto) Deniz Savaşı'nda esir düşüp dört yıl boyunca önce İspanyol kuvvetlerinin sonra da Vatikan'ın boyunduruğu altında yaşamak zorunda kalmış, Sultan III. Murad'ın ilgisiyle hürriyetine kavuşmuştur. Geride esâret devresi hakkında tarihî bakımdan önemli bilgiler barındıran *Sergüzeştnâme* ile türünün ilk ve en hacimli örneklerinden olan *Kıyas-ı Enbiyâ* adında iki eser bırakan Hindî, hüviyeti meçhul kalmış mesnevî şâirlerinden biridir.¹

İnebahtı Savaşı'na müttefik hıristiyan kuvvetlerinin safında iştirâk edip burada yaralanan, 1575'te Akdeniz'de Osmanlı filosuna esir düşerek beş yıl Cezâyir'de esaret altında tutulan *Don Quijote* (*Don Kişot*) müellifi İspanyol Miguel de Cervantes Saavedra (1547-1616) başta olmak üzere Osmanlı'ya esir düşen Batılılar'ın hâtıralarını ve gözlemlerini kaleme almaları yaygın bir âdetken Osmanlı'da bu tür eserlerin sayısı çok azdır. Savaş ve esâret hâtıraları bir yana, Osmanlı edebiyatında XVIII. asra kadar hâtırat türünün geliştiği bile söylenemez. Halbuki Batı'da bu tür o kadar yaygınlaşmıştır ki bu durumu "İngiltere'de belirli bir yaşa gelip de anı yazmayan kişi yoktur." sözü özetler.²

Osmanlı'da hâtırat nev'inin yaygınlık kazanmamasını klasik edebiyatımızda nesrin türlü sebeplerle şiir kadar inkişâf etmemesine bağlayabileceğimiz gibi eli kalem tutan zevâtın kendi hayatlarından öte ya vekâyi, tarih, şehrengiz, gazavâtnâme, sefernâme ve fetihnâmeler gibi kısmen de olsa umumu ilgilendiren hâdiseleri veya Selîmnâme, Süleymânnâme, şehnâme, surnâme, menâkıbnâme, tezkireler, tabakatlar, terceme-i hâller gibi başkalarının hayat ve hâtıratını yazmayı tercih etmelerine de bağlayabiliriz. Bu türün gelişmemesinin sebepleri arasında sayısız hayat, hâdisât ve hâtıratın kaydının dinî, siyâsî, kültürel vesâir endişelerle uygun bulunmaması da sayılabilir. Sebebi ne olursa olsun Osmanlı insanının bizzat başından geçenleri aktarmayı tercih etmeyişi, sonraki nesilleri

1 Hindî'nin hayatı ve eserleriyle ilgili teferruatlı bilgi tamamlamak üzere olduğumuz *Hindî Mahmûd Hayatı Şahsiyeti, Eserleri ve Kıyas-ı Enbiyâ'sının Tenkitli Metni* başlıklı doktora tezinde yer alacaktır.

2 İbrahim Olgun, "Anı Türü ve Türk Edebiyatında Anı", *Türk Dili Anı Özel Sayısı*, XXV/246 (Ankara 1972), s. 406.

çoğu zaman olan biteni “**görünen**” hâliyle öğrenmekle yetinmek zorunda bırakmıştır. Dolayısıyla, Osmanlı tarihinin -şimdilik- ilk manzum esâretnâme örneği olarak kabul edebileceğimiz Hindî'nin *Sergüzeştânâme*'si birçok açıdan büyük önem arz etmektedir.

Hindî'nin bilinen ilk eseri olan *Sergüzeştânâme*, “Sergüzeştânâme-i Hindî Mahmûd” adıyla Edirne’de Selimiye Yazma Eser Kütüphanesi’nde (nr. 2162) bulunmaktadır. 979/1571’deki İnebahtı Deniz Savaşı’nı takip eden yıllarda, Sicilya/İtalya zindanlarında yazılan eserin 42 varaklık bu yegâne nüshası eksik olup kaside, gazeller, tarih beyitleri, müfredlerle birlikte 1113 beyit tutmaktadır. Nüsha cetvelsiz, çift sütun hâlinde, her sayfaya ortalama 15 satır gelecek şekilde, yer yer harekeli düzgün bir nesihle, bölüm başlıkları kırmızı, metin kısmı siyah mürekkeble yazılmıştır. Tamirden geçmiş gibi görünmekle birlikte dağılmış vaziyettedir; kopan bazı varaklar ise yanlış yerlere yapıştırılmıştır. Bazı varaklarda Osmanlı’nın son dönemlerine ait olduğu anlaşılan mühürler vardır. 18^b’nin derkenârındaki mühürde nüshanın “Merhum Ahmed Bâdî Efendi’nin vakfiyesi” olduğuna dâir kayıt mevcuttur.³

Sebeup ve sonuçlarıyla İnebahtı Deniz Savaşı’nı konu edinmesi, müellifinin savaşta esir düşerek Sicilya/İtalya bölgesindeki Messina, Napoli ve Roma hapishanelerinde görüp yaşadıklarından bahsetmesi, hıristiyanların yaşantısına dâir gözlemleri, Papalar ve Papalık müessesesine bakışı, onların cenâze ve cülûs merâsimleri, savaş esirlerinin dinî hayatı, hapishane şartları ve benzeri konular hakkında kıymetli bilgiler vermesi bakımından tarih araştırmacılarına ışık tutacağına inandığımız *Sergüzeştânâme*’ye ilk defa G. M. Meredith-Owens dikkat çekmiştir.⁴ *Kıyas-ı Enbiyâ*’nın British Library’deki nüshasını tanıtmak için kaleme aldığı yazısına *Sergüzeştânâme*’yi kastederek “II. Selim’in Maiyyetinden Birinin Kayıp Otobiyografik Çalışmasının İzleri” başlığını koyan G. M. Meredith-Owens, burada Hindî’nin *Kıyas-ı Enbiyâ*’sında *Sergüzeştânâme*’den bahsettiği bölümü öne çıkarmış, bu “kayıp” eserin günışığına çıkması hâlinde ilginç bilgilere ulaşılabileceğini büyük bir heyecanla söylemiştir.⁵

Âmil Çelebioğlu *Kanûnî Sultân Süleymân Devri Türk Edebiyatı* adlı çalışmasının “Mesnevî Edebiyatı” bölümünde Hindî’nin *Sergüzeştânâme*’sini bu türe örnek

3 Selimiye Yazma Eserler Kütüphanesi restorasyon çalışmaları sebebiyle kapalı olduğundan Edirne’ye gitmemize rağmen eseri görüp teferruatlı bir şekilde tavsif etme imkânı bulamadık. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile yaptığımız yazışmalar neticesinde eserin ancak CD’sine ulaşabildik.

4 G. M. Meredith-Owens, “Traces of a Lost Autobiographical Work by a Courtier of Selim II”, *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, XXIII/3 (London 1960), s. 456-463.

5 a.g.m., s. 463.

olarak vermiş ve eserin Edirne Ahmed Bâdi Efendi Koleksiyonu'nda (nr. 2162) bulunduğunu belirtmiştir.⁶

Sergüzeştnâme'nin “kayıp olduğu” bilgisi Cemal Kafadar'ın çalışmalarında da G. M. Meredith-Owens'in makalesine atıfla tekrar edilmiştir.⁷

Doğrudan sergüzeştnâme türünü veya seyahatnâme, sefernâme, gazavâtnâme, fıraknâme / fırkatnâme, esâretnâme, gurbetnâme, hecrnâme, hâlnâme, hasbihâl gibi sergüzeştnâme ile bağlantılı türleri inceleyen kitaplar,⁸ doktora ve yüksek lisans tezleri⁹ ile konuya dâir makale ve

6 Âmil Çelebioğlu, *Kanûnî Sultân Süleymân Devri Türk Edebiyatı*, İstanbul 1994, s. 104. Elimizdeki nüshanın varak 18^b'deki vakfiye mührü, bize bu yazmanın Âmil Çelebioğlu merhumun işaret ettiği eser olduğunu söyleme imkânı vermektedir.

Hindî Mahmûd'un *Sergüzeştnâme*'si Ahmed Bâdi Efendi Kütüphanesi'ndeki kitapların Edirne Türk Ocağı Kütüphanesi'ne nakli sırasında hazırlanmış 28.03.1927 tarihli tespit katalogunda da “noksan bir yazma” olarak kaydedilmiştir. Katalogda esere dâir başka bir bilgi yoktur (bk. *Edirne Bâdi Ahmed Efendi Kütüphanesi Yazma Eserler Fihristi* [fotokopi nüsha], İSAM Ktp., Yazmalar, nr. 11954, s. 84).

7 Cemal Kafadar, “Self and Others: The Diary of a Dervish in Seventeenth Century Istanbul and Firs-Person Narratives in Ottoman Literature”, *Studia Islamica*, sy. 69 (Paris 1989), s. 131. Müellif bu makalesini *Kim Var İmiş Biz Burada Yoğ İken* adlı kitabında “Ben ve Başkaları: On Yedinci Yüzyıl İstanbulu'nda Bir Derviş'in Güncesi ve Osmanlı Edebiyatında Birinci Ağzıdan Anlatılar” başlığıyla Türkçe'ye aktararak neşretmiştir (s. 39-71; İstanbul 2009). Kafadar bu çalışmalarında *Sergüzeştnâme*'yi “bildiğimiz en eski tarihli esaret anı”sı olarak belirtmekteye de (a.g.m., s. 50) bu eserden yaklaşık altmış yıl önce -muhtemelen Haydar Çelebi tarafından- yazılmış olan *Vakîât-ı Cem Sultân*'in şimdiki bilgilerimize göre ilk esâretnâme örneği olduğu unutulmamalıdır (Eser hakkında genel bilgi için bk. H. Mustafa Eravcı, “Kitâb-ı Cem Sultan ve Güneybatı Avrupa [Fringistan]”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, IX/1 [Afyonkarahisar 2007], s. 2-3). Cem Sultan'ın vefatından (900/1495) yaklaşık yirmi yıl sonra 919/1513-1514'te yazılan, onun on üç yıllık sürgün hayatının anlatıldığı bu eserin mensur ve başka biri tarafından yazılmış olması Hindî'nin *Sergüzeştnâme*'sini “Osmanlı döneminde şahsî tecrübelerin birinci elden aktarıldığı ilk manzum esâretnâme” olarak tanımlamamıza imkân sağlamaktadır.

8 Meselâ bk. Cemil Çiftçi, *Macuncuzâde Mustafa Efendi: Malta Esirleri*, İstanbul 1996, s. 14 (Cemil Çiftçi, Hindî'nin eserinden herhalde habersiz olduğu için Macuncuzâde'nin 1597-1599'daki esaret yıllarını anlatan eserini “Osmanlılar döneminde yazılan ilk esaret anısı” olarak tanıtmaktadır.); Harun Tolasa, *Kendi Kalemıyla Temeşvarlı Osman Ağa: Bir Osmanlı Türk Sipahisinin Hayatı ve Esirlik Hatıraları*, Ankara 1986; Mehmet Kiremit, *Seydi Ali Reis: Mir'atü'l-memâlik*, Ankara 1999; Necati Sungur, *Tâcizâde Câfer Çelebi, Hevesnâme*, Ankara 2006; Ömür Ceylan-Ozan Yılmaz, *Bir Sürgün Şabeseri Mihmet-keşân*, İstanbul 2007; Mehmet Kırbıyık, *Filibeli Avni: Tuhfetü'l-Hükkâm*, Konya 2008.

9 İbrahim Şirin, *Osmanlı Seyahatnâmelerinde Avrupa* (doktora tezi, 2004), Ankara Üniversitesi SBE; Haluk Gökalp, *Eski Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeştnâmeler* (doktora tezi, 2006), Çukurova Üniversitesi SBE (eser 2009'da İstanbul'da aynı isimle yayımlanmıştır); Betül Demirayak Özsoy, *Sergüzeştnâme-i Zihni* (yüksek lisans tezi, 1997), Pamukkale Üniversitesi SBE; Mehmet Ali Üzümcü, *Kitâb-ı Sergüzeş-i Zaîfi* (yüksek lisans tezi, 2008), Kocaeli Üniversitesi SBE.

maddelerde¹⁰ ise ne Hindî Mahmûd'dan ne de *Sergüzeşt-nâme*'sinden bahsedilmektedir.

Hindî Mahmûd *Sergüzeşt-nâme*'den birkaç yıl sonra 987/1579'da kaleme aldığı *Kıyas-ı Enbiyâ*'sında bu eseri hakkında bilgi vermektedir. Buna göre *Sergüzeşt-nâme*, *Kıyas-ı Enbiyâ* gibi yaklaşık sekizbin beyitten oluşan, şâirin Kızıl Elma'da (Roma) Papa'nın elinde tutukluyken başından geçenleri anlattığı, sevdiklerine çeşitli nasihatlerde bulunduğu ve faydalı dinî bilgiler verdiği hacimli bir mesnevidir:

35. Ğazâ yolunda deryâda dutuldum
Çoğ oynadımdı ol anda ütüldüm

36. Kızıl elma'da Papa'nuñ elinde
Olup dört yıl o küffârın ilinde

...

38. Ki yazdım anda cümle sergüzeştim
İdüp cûş anda deryâ gibi taşım

39. Sekiz biñ beyt ile yazdım kitâbum
Naşihat idi yârâna hitâbum (*Kıyas-ı Enbiyâ*, 2^b)¹¹

Hindî, esâretin ağır şartları altında yazdığı eserini kendilerini belli bir bedel mukabili kâfirlerin elinden kurtaran Sultân III. Murad'a takdim etmiştir. Konuyla ilgili beyitlerden anlaşıldığına göre o, mesnevisine birkaç isim vermiştir. *Sergüzeşt-nâme*'de “bilgi hazinesini ele geçirme gâyesiyle” *Hüve'l-Fettâh* ismini uygun gördüğünü belirtmektedir:

10 bk. İsmet Parmaksızoğlu, “Bir Türk Kadısının Esaret Hatıraları”, *İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, V/8 (İstanbul 1953), s. 77-84; Fahir İz, “Macuncuzâde Mustafâ'nın Malta Anıları: Sergüzeşt-i Esiri-i Malta”, *TDAY Belleten* (1970), s. 69-122; a.mlf., “Makale-i Zindancı Mahmud Kapudan”, *Türkiyat Mecmuası*, XIV (İstanbul 1965), s. 111-150; Günay Kut, “Esirî ve Sergüzeşt-nâmesi”, *Hürriyet Gösteri*, sy. 24 (İstanbul 1982), s. 79; Ali Emre Özyıldırım, “Sergüzeşt-nâmeler Üzerine Hasbihâl veya Hasbihâlin Sergüzeşti”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları 4: Nazımdan Nesire Edebî Türler*, İstanbul 2009, s. 135-165; Selim S. Kuru, “Mesnevi Biçiminde Aşk Hali: Birinci Tekil Şahıs Anlatılar Olarak Fûrkat-nâme, Heves-nâme Üzerinden Bir Değerlendirme”, *a.g.e.*, s. 169-183; Hanife Dilek Batıslam, “Tarih ve Kültür Kaynağı Olarak Hasb-i Haller”, *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)*, sy. 22 (Niğde 2007), s. 29-42; Orhan Kemal Tavukçu, “Ayrılığın Terenümü: Türk Edebiyatında Firâknâmeler”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, V/10 (İstanbul 2007), s. 197-220; a.mlf., “Sergüzeşt-nâme”, *DİA*, İstanbul 2009, XXXVI, 559-560.

11 Makalede zikredilen *Kıyas-ı Enbiyâ* beyitleri eserin British Library'deki nüshası (Or. 12173)'na göre numaralandırılmıştır.

165. Hâzâ'in-i ma'ârif feth olunur
Hüve'l-Fettâh ismi ola 'unvân (Sergüzeştnâme, 7b)

Edirne Selimiye nüshasının ilk varağında, serlevhada da “Hüve'l-Fettâh, Sergüzeştnâme-i Hindî Mahmûd” ibaresi mevcuttur. *Kıyas-ı Enbiyâ*'da ise kitabına *Hediyye* adını koyduğunu söylemektedir:

40. **Hediyye** didüm aduna anuñ ben
 Eritdüm ol kitâb-çün cân ile ten (Kıyas-ı Enbiyâ, 3a)

Bilindiği gibi, Osmanlı inşâ ve kitâbet geleneğinde mektup, arzıhâl, arîzâ, tezkire vs. yazmanın usul ve kaidelerinden biri de yazılacak metnin başına muhâtabtan beklenenin yerine gelmesine yardımcı olması için “Hüve” lafzı ile birlikte Allah'ın isimlerinden birini bitiştirerek isim koymaktı. Meselâ maddî bir ihsan talebinde “Hüve'l-Kerîm”, “Hüve'l-Mu'tî” veya “Hüve'l-Muhsin”, istiânede “Hüve'l-Mu'in”, sığınma yahut yardım isteğinde “Hüve'l-Muğîs”, seferde ve gazâda “Hüve'l-Fettâh”, “Hüve'l-Mu'in” yazılırdı.¹² İnebahtı Savaşı'na iştirâk edip burada esir düşen Hindî'nin *Sergüzeştnâme*'yi kaleme almasındaki maksatlardan biri de Pâdişâh'a sesini duyurma arzusudur. Binâenaleyh, uzun yıllar maiyyetinde bulunduğu ve ona bağlılığını her fırsatta dile getirdiği Pâdişâh'ın himmet buyurup kendisini küffârın elinden kurtarması için yazdığı bir istirhâm-nâme gibi düşünülebilecek bu mesnevîye şâirin önce “*Hüve'l-Fettâh*” ismini koymasından sonra “*Hediyye*” adını verdiğini ifade etmesi metnin hem muhtevâsına hem de yazılış maksadına uygun görünmektedir. Nitekim o, Allah'ın Pâdişâh'a yeni fetihler müyesser kılıp bu vesileyle kendilerine hürriyet kapılarını açması için dâimâ dua etmiştir:

649. Muzaffer eylegil Zıll-ı İlâh'ı
 Ki sensin pâdişâhlar pâdişâhı (25^b)
 ...
 446. İde maqbûl du'âyı Rabb-ı enâm
 Ala küffâr ilini Şâh-ı cihân
 447. Gele 'asker tola bu illerde
 Ola zabt eyleye bir mîr-i mîrân (18^a)
 ...

12 bk. Bekir Kütükoğlu, “Münşeât Mecmualarının Osmanlı Diplomatîği Bakımından Ehemmiyeti”, *Tarih Boyunca Paleografya ve Diplomatik Semineri: Bildiriler* (ed. Mübahat S. Kütükoğlu), İstanbul 1988, s. 174.

681. Berr ü baħrũn ħâkimi Zıll-ı Ĥudâ
Saña rehber Ĥızır u İlyâs cümle er
682. Uğuruñ ħayr ola iy şâh-ı cihân
Seyf-i kıtâ‘ ile ref’ oluna şer
683. Bile ‘âlem nicedür tab‘-ı Selim
Ur kılcı düşmene göster hüner (27^a)

Hindî'nin *Sergüzeştname*'yi yazarken gözettiği esas maksat, gazilerin çektiği sıkıntıları, kendi başından geçenleri ve gazâ yolunda olan biteni okuyucuların ibret alması için anlatmaktır. O, yazıya aktardığı bu tecrübelerden insanların paylarına düşeni alacakları ümidini taşımaktadır:

159. Ėazâ yolunda ġâziler ne çekdi
Ne oldı bu arada emr-i Sübhân
...
160. Beyân ola cihânda sergüzeştim
Bu ħâlden ħişşe ala nice insân (7b)

Deniz, ayrılık belâsıyla onu âdetâ boğuyorken; zikri, fikri ve gönlüyle dâimâ Pâdişâh'ın (II. Selim) hayâlîne sığınarak ferahlayan şâir, bu eserini nazmetmekle bir yandan edebiyât bahçesine güller , reyhanlar döktüğünü, bunlardan yayılacak muhabbet kokusuyla gönüllerdeki sıkıntıları dağıtacağını; bir yandan da Sultân'a karşı artık gizleyemediği özlemini haykırmayı düşünmektedir:

155. Dilümde zıkrüm u gönlümde fikrüm
Ola dâyim ħayâl-i Zıll-ı Yezdân
...
158. Çalına tabl-ı ‘ışkım âşikâra
Muħâldür ħâlet-i ‘ışk ola pinhân (7b)

Hindî, mesnevisini “maârif hazinesi”nden kaptığı incilerle tespih gibi dizip tamamlamak için de Allah'tan yardım ister:

161. Dizem dürri cevâhir ola tesbîħ
Muħârin olur ise ‘avn-i Deyyân

162. Teveccüh kıldı dil dergâh-ı Hâkķ'a
Ne ilhâm ide albe Hayy [ü] Mennân (7b)

Nihâyet Allah duâsını kabul eder ve O'nun inâyetiyle eserini oluşturmaya başlar:

163. Tulu' itdi o an luf-ı Hudâ'dan
Hitâb-ı müsteâb-ı Hayy [ü] Ramân
164. Aşıl maşûda el ur Hindî merd ol
Hüner göster er isen iřte meydân (7b)

Klasik tertib hususiyetlerini ihtiva eden bir üslupla yazılmış olan *Sergüzeştnâme* tevhidle başlamaktadır (1^b-2^a):

1. Bi'smi'llâhi'l-meliki'l-müste'ân
Feth ider bâbı bu miftâh-ı cihân
2. İy Kerim [ü] Raim-i 'âlemiyân
Yoğ iken 'arş u kürs [ü] kevn [ü] mekân
3. Kün buyurduñ o demde itdi zuhûr
Oldı mevcûd bu ubbe-i devrân (1b)

“Na't-i mevlûd-i Resûl 'Aleyhi's-selâm” ve “Medh-i nûr-ı Nebî 'Aleyhi's-selâm” manzumelerinden sonra (2^a-3^a) “Vaşf-ı Hazret-i Ebû Bekir Raıyallâhu 'anh”, “Vaşf-ı Hazret-i 'Ömer Raıyallâhu 'anh”, “Vaşf-ı Hazret-i 'Oşmân Raıyallâhu 'anh”, “Vaşf-ı Hazret-i 'Alî Raıyallâhu 'anh” başlıklarıyla dört halife için yazılmış na'tler bulunmaktadır (3^a-4^b). Herbiri birkaç beyit tutan “Der şân-ı aşhâb” ve “Vaşf-ı Hazret-i Dürreyn” başlıklı sahabe ve Hz. Hasan-Hz. Hüseyin na'tlerini (4^b-5^a) üç beyitlik “İzhâr-ı Ezân” ile Hz. Peygamber na'ti takip etmektedir (5^a-5^b). Na'tin sonunda yer alan

112. Salanat emrünü virüp Yezdân
Açdı râyatı Ğâzî 'Oşmân

beytiyle “Vaşf-ı Cülûs-ı Salanat-ı Âl-i 'Oşmân” başlıklı medhiyyeye giriş yapan Hindî, Osman Gazi, Orhan Han ve Fâtih Sultan Mehmed'in isimlerini anıp

genel olarak Osmanlı Padişahlarını (5^b-6^a); “**Medh-i Pâdişâh-ı Zıllullâh**” başlıklı uzunca bir şiirle de II. Selim’i medhmettedir (6^a-7^b). Eseri nazmettiği yıllarda padişâh olan II. Selim şâni yüce, Peygamber ahlâklı, Ali görünüşlü, İrân’dan Turan’a, oradan Yunan’a bir yığın beyi, paşayı, şâhı kendine kul eden, doğuda batıda, Horasan’da Şirvan’da, Şiraz ve Geylân’da hüküm süren, nâmına hutbelerin okunduğu, uğruna şehirlerin zaptedildiği, saltanatına canların fedâ olduğu bir “pâdişâh-ı heft iklîm”, “sultân-ı cihân”, “şâh-ı devrân”dır:

135. Tâc ü devlet baht ü rif‘at pâydar
Tapaña yüz süre mîrân şad hezâr (6b)

130. Nice cân virmeye o hizmetüne
Virdi tâc[1] ile tahtı o Yezdân (6b)

Hindî Mahmûd, mesnevisini esâret yıllarında yazmış olmakla birlikte İnebâhtı Savaşı’ndan önceki döneme dâir de bazı bilgiler verir. Bunlar arasında, şâhid olduğu birtakım hadiseler ve kendi hayatıyla ilgili malumat olduğu gibi Osmanlı tarihiyle alakalı bilgiler de mevcuttur. Buna dâir örneklerden biri Hindî’nin, II. Selim’in tahta çıktığı günü belirtmesi ve bu güne tarih düşmesidir:

131. Ona irdi Rebî‘ü’l-evvel de
Geçdi tahta vü eyledi dîvân

132. Resûlullâh mevlûdından oldı
Şer‘-i Aḥmed bulur tamâm ‘unvân

133. Bir eksüklî didi ol günde târiḥ
Selîm Şâh’da bugün mühr-i Süleymân (Sene 974) (6^b)

Hindî, Sultân Selîm medhiyyesinde sözü Kıbrıs’ın fethine (978/1571) de getirmekte ve “Kıbrıs Fâtihî” Lala Mustafa Paşa’nın cesâretini överek fethe târih düşmektedir (7^a). Bu bölümden sonra

153. ‘Aceb seyr itdürür gör rûzigârı
İder Efrenc ilinde Hindî zârı

beytiyle mesnevîsinin ana konusuna giriş yapan Hindî, önce “**Vaşf-ı Bâ’iş-i Nazm**” ve “**Vaşf-ı Pâdişâh-ı Âlem-penâh Medde Zılluh**” başlıklı şiirleriyle Sultân Selim’le irtibatlı olarak kendisi hakkında bilgi vermekte, Padişah’ın cülus merasimini ve onun emriyle atandığı vazifeleri anlatmakta (7^b-9^a), sonra sözü yeniden Kıbrıs’ın Fethi’ne getirerek “**Vaşf-ı Donanma-i Hümayûn**” kısmı ile İnebahtı mağlubiyetiyle sonuçlanacak serüveni anlatmaya geçmektedir (9^b-10^b):

239. Oturup İnebahtı’da ‘asker
Gözedürler ne lu‘b ider devrân
240. İstimâ‘ olundu ki ‘asker ile
Geldi donanma-i Hıristiyân
241. Çünkü taḥkîka irdi bu aḥbâr
Hüsni-i tedbîre geldiler a‘yân (10^b)

“**Vaşf-ı Âlât-ı Harb**” başlığı altında savaş âletlerinden, “**Vaşf-ı Cenk**”de¹³ ise 17 Cemâziyelevvel 979/7 Ekim 1571 Pazar günü vuku bulan¹⁴ savaşın kanlı sahanelerinden ve ağır bilançosundan bahsetmekte, “**Vaşf-ı Maḥbûsân**” ile de eserin geri kalan kısmında hep yer vereceği esâret hayatını aktarmaya başlamaktadır (10^b-12^b):

263. İki cânibden oldu ceng-i ‘azîm
Çanla lâle-gûn oldu ‘ummân

¹³ *Sergüzeştname*’nin üslubu hakkında fikir vermesi için **Vaşf-ı Donanma-i Hümayûn**, **Vaşf-ı Âlât-ı Harb** ve **Vaşf-ı Cenk** bölümleri makalenin sonuna ilâve edilmiştir.

¹⁴ Hindî Mahmûd Kaptân-ı deryâ Ali Paşa’nın şehâdetini haber verdiği beyitlerde aynı zamanda savaşın da tarihini belirtir. Ona göre savaş 19 Cemâziyelevvel 979 Pazar günü olmuştur. Ancak bu mevzudan bahseden ana kaynaklar 17 Cemâziyelevvel tarihinde mutabıktır (sözkonusu kaynaklar ve daha teferruatlı bilgi için bk. İdris Bostan, “İnebahtı Deniz Savaşı”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2000, XXII, 287-289). Savaşın, Hindî’nin de belirttiği gibi Pazar günü cereyan etmiş olması aslında 17 Cemâziyelevvel’i kesinleştirmektedir. Zira ayın 19’u Salı’ya denk gelir. Şâirin konuya dâir beyitleri ise şöyledir:

277. On toḫuzı Cemâziye’l-evvel
Rûz-ı yekşenbe idi Çapudân
278. Dîn yolunda fedâ-yı cân itdi
Rûhı-çün du‘â oḫı[ya] yârân
279. Sene idi toḫuziyüz ü yetmiş
Zamm-ı toḫuz ile bilür ‘irfân (11^b-12^a)

264. Dîn yolunda şehîd olanlar için
Cennetüñ kapusın açar Rıdvân
265. Ba'zı deryâya düşdi ğark oldu
Ba'zısın devşirüp alur gebrân (11^b)
- ...
283. Dutarlar nice kimse a'yândan
İsmi ile anı bilür Sulţân
284. Zu'amâdan sipâhîler merdler
Alınup oldu hâk-ıla yeksân
285. Rü'esâdan alındı çok kimse
Dutdılar dahı niçe keştîbân
286. Şoydılar her gemide maĥbûsı
İtdiler cemmûñ olar 'uryân
287. Urdılar pâyımuza zincîri
İşimüz oldu zâr-ıla efgân
288. Açlık ile katı zebûn oldık
Gözümüzde uçardı bir pâre nân
289. Eskiden tutulup esîr olan
Bizüm ile gelüp olur yârân
290. Pend idüben naşîhat eylerler
Şol ki göğsünde vardur îmân
291. Şefkat idüp ta'am virürler idi
Gözler idi bizi olar pinhân (12^a)
292. Aç u çıplağ görüp bizi anda
Yudı arıtdı haylice yârân
293. Şaç ile şakalı tırâş idüp
Bizleri kıldıladı nev-civân

294. Kimi deper kimi gelüp urur
Kimi efşân iderdi fâhişân
295. Erba'ın güne dek bu hicrânı
Çekdi ol 'asker ile ol mîrân (12^b)

Hindî, esir alındıktan hemen sonra karşılaştığı zorlukları anlattığı bu kısmı müteâkib Peygamberimiz'den şefâat dilediği bir gazelin ardından “**Tazarru'kerden be-Cânib-i Hazret-i Sübhân**” başlığı altında Allah'a niyâzda bulunmaktadır (12^b-13^b). Bu arada *Sergüzeştname*'nin, ihtivâ ettiği duâ beyitlerinin çokluğu sebebiyle neredeyse bir niyâznâme yahut tazarrunâme hüviyetine büründüğüne de işaret etmeliyiz. Hindî Mahmûd'un göklere el açmadığı varak, gözyaşı dökmediği bölüm yok gibidir.

13^b'de yeni esirlere sabrı ve sebâtı tavsiye eden eskiden esir düşmüş iki müslüman kadının sözleri “**Naşihat-i Zenân-ı Şâlihân**” başlığıyla aktarılmakta, 14^a'daki “**Vaşf-ı Temâşâ-yı Hindî**” kısmında müellifin Sicilya'nın kuzeydoğu kıyısında bulunan liman şehri Messina'daki yaşayışa dâir gözlemleri bulunmaktadır:

335. Cümleten halk bî-edepeldür
Seg gibi tıruban ider efşân
336. Yur elini yüzünü efşândan
Ya'ni tâhir olupdur ol hayvân
337. Hîlede ol kadar ider huṭ'a
Kâdir olmaz o hîleye şeyṭân
338. Fâhişeyle zinâ ider fâhiş
Biri biri yanında hınzîrân

14^b'de yer alan “**Der Leyle-i Berât Tazarru' Şoden**” bölümünde Berât gecesi münâsebetiyle Hindî'nin tevbe, istigfâr ve bu dünyâda esâretten, âhirette ateşten kurtulması için yaptığı duâ, devâmında ise Ramazan ayına dâir (muhtemelen 979/1572 Ramazan'ı) müşâhedeleri, oruç tutan mahpusların durumu, zindanda okunan mukabeleler, kılınan terâvihler anlatılmaktadır. Bundan sonra gelen varak “15^a” diye numaralandırılmışsa da anlatılan konunun devâmının “36^a”da bulunması dağılan yaprakların muhtevaya bakılmaksızın yapıştırıldığını göstermektedir. 15^a'da Emir Sultan, Ahî Evrân, Hızır Aleyhisselâm'dan istimdâd, 15^b-17^a'da

Anadolu'dan gelen bir mektubun farkına varan hıristiyan gözlemcilerin onu açtırmadan Hindî'nin elinden almaları, bunun üzerine Hindî'nin harflere birtakım mânâlar yükleyerek arkadaşlarına yaptığı nasihatler yer almaktadır:

389. **Elif** eydür İllâhî yâ Rabbî
Dertlü dillere eylegil dermân
390. **Be** didi ki belâya şabr eyleñ
Şabr ile yine bulasız 'unvân (16^a)
- ...
399. **Ze** didi zâr idüben âh itmeñ
Râh açıldı sizüñdür meydân
400. **Sin** didi seyr idüñ yakın vaqıtde
Size bende ola kâmu gebrân (16^b)
- ...
415. **He** didi her günün ola yıl bil
Size şimden-gerü yüz duta devrân
416. **Lâ** didi lâ diyemez hergiz
Sizüñ maqşûdîñuz için Sulţân (17^a)

“**Vaşf-ı Maḥmûd Beg**” manzumesinde esir arkadaşlarından Kaptân-ı Deryâ Müezzinzâde Ali Paşa'nın oğullarından Mahmud Bey'den sitâyîşle bahseden Hindî (17^{a-b}) “**Vaşf-ı Şehr-i Rebî'ül-evvel**” ve “**Vaşf-ı Mevlûd-ı Nebî 'Aleyhi's-selâm**” bölümlerinde bu ayın fazileti, hapisanede yaptıkları ibadetler, ettikleri dualar, Peygamberimiz'in doğumu vesilesiyle okunan mevlid hakkında bilgi verir (17^b-18^b):

444. Dâr-ı küfr içre ol Raḥîm Allâh
Virdi ruḥşat 'ibâdete Raḥmân
445. Pâdişâh nâmına du'âyı ider
Dâyim ihlâş-ıla bu maḥbûsân (18^a)
- ...
452. Zıkr olunup müveşşâh okundı
Dinleyüp 'âşık oldılar gebrân (18^a)

Peygamber Efendimiz için yazılan na'tın olduğu 18^b'den sonra 19^a olarak numaralandırılmış olan varakta bahsedilenler dikkate alındığında bu kısımda da yaprakların koptuğu anlaşılmakta, nüshanın en sonuna yapıştirılan varağın mânâ bütünlüğünü sağlamak amacıyla buraya yerleştirilmesi gerekmektedir. 19^a'da Hindî, “**Vaşf-ı Da'vet-i Papa**” başlığı altında Papa V. Pius'un (Antonio [Michele] Ghislieri, 1504-1572) esirleri huzûruna davet edişini anlatmakta, müttefik kuvvetlerin komutanı İspanyol Don Juan'ın (1547-1578) kendilerini Papa'ya peşkeş olarak sunduğunu aktararak feleğin elinden âh etmektedir (19^a-20^a):

496. Devri seyr eylesün o Zıll-ı Hudâ
Hindî kullını pîşkeş itdi zamân

497. El-amân el-amân iy devr-i felek
Göre hasret gözüm ecelden amân

...

499. Gözedürüz müdâm ümmîd kapusın
Feth-i bâb eyleye bize Yezdân (20^a)

Müezzinzâde Ali Paşa'nın diğer oğlu Ahmed Bey'in vefâtının ve Hindî'nin onunla ilgili mersiyesinin yer aldığı 20^a-20^b varağından sonra “**Vaşf-ı Terbiye-i Papa**” ile Papa'nın aralarında anlaşmazlığa düşen esirlere uyguladığı cezâ hakkında bilgi verilmektedir (21^a).

Hindî, “**Vaşf-ı Şeref-i İslâm**” kısmında yegâne hak dinin İslâm olduğunu söylemekte, arkadaşlarına Hz. Peygamber'in ümmetinden oldukları için şükretmeleri gerektiğini belirterek İslâm, cennet-cehennem hakkında kısa bilgiler vermektedir (21^b). “**Vaşf-ı Kefere-i Bed-nâm**” bölümünde ise Roma hıristiyanları hakkındaki gözlem ve kanaatlerini paylaşmakta, bunların dinlerinin bâtil olduğunu söyleyerek “**Vaşf-ı Pend-i Hindi**” ile birtakım nasihatlerde bulunmaktadır (22^a-23^b):

566. Sükût it kimseye sen râz virme
Dehen açma ki görünmeye dendân

567. Olagör hüsn-i hulq-ile müdâm sen
Çıkar tatlu söz-ile inden ilan

568. 'Azîz olmağ dilersen dünyede sen
Dilünden min ba'd gelmeye yalan

...

571. Cihân ger döndüre yüzünü senden
Yüzi döndürme sen cevrine katlan
572. Ki sen girdâba düşseñ gam degildür
Kişinüñ kaydını görür Yaradan
573. Deñer şabrını kulların Hudâvend
Kažâya vir rızâ luţf ide Yezdân
574. Yıkıldıñ ise sen meydân içinde
‘Aceb olmaz dürişüp yine atlan (22^b)
- ...
579. Haşûdın sözine tutma kulak sen
Eger olursa da ol ibn-i fülân
580. Hüner baħr içre keştî zabt itmek
Kolaydur âlet ügrimek qaradan (23^a)

Paşazâde Mahmud Bey’le aralarında geçen bir nükteyi aktardıktan sonra (23^b) Zilhicce ayı münâsebetiyle “**Vaşf-ı Edâ-i Hacc-ı Şerif**” başlığı altında menâsik-i hac hakkında bilgi vermekte, bu kısmın içine yerleştirdiği bir kaside ile Pâdişah II. Selim’i ve ordusunu medhmetmekte; tavaf esnasında, Arafat’ta hacıların diliyle dualar edip, küffâr beldesindeki bu içler acısı hâlimden kurtarması için Allah’a yakarmaktadır (24^a-27^b):

636. Seni zıkr eyleyen diller haķı-çün
Ma’ârif açduğı güller haķı-çün
637. Senüñ ‘ilmüñ bilen ‘âlimler için
O ‘ilm-ile olan ‘âmiller için
638. Meşâyih itdügi takvâ haķı-çün
Şerâyi’ virdügi fetvâ haķı-çün (25^a)
- ...
642. Bugün dırda olan huccâc haķı-çün
Senüñ ihsânuña muhtâc haķı-çün
- ...

645. Bu küffâr içre maĥbûsîn yolın aç
Bulara raĥmetûn bârânını şaç (25^b)

“**Vaşf-ı Fevt-i Papa**” başlıklı bölümde Hindî Mahmûd, Arefe günü yaptığı duâların kabul olduğunu söyleyerek büyük bir sevinçle Papa V. Pius’un ölümünü haber vermekte ve cenâze merâsimini anlatmaktadır (27^b-28^b). “**Vaşf-ı Müfâraĥat-i Yârân**” başlığı ile Roma’da meydana gelen halk isyanı sebebiyle Papa kuvvetlerinin hapisteki bazı arkadaşlarını yanlarından alıp tedbiren başka bir yere naklettiklerini aktarmakta (28^b-29^a); “**Vaşf-ı Papa-yı Cedîd**” kısmında Papa XIII. Gregory’nin (1502-1585) cülûs töreni, sonra da San Pietro Bazilikası’nın tarihçesi ve o günkü durumu hakkında bilgi vermektedir (29^b-31^b). Dedğine bakılırsa Hindî, Papa’ya nasihat etme imkânı bile bulmuştur:

766. Fevt olan Papa’nuñ yirine birin
İĥtiyâr itdiler bugün gebrân

767. Rûz-ı se şenbe idi vaĥt-i ‘aşr
Şadre geçdi o demde pîr-i muĥân

768. Hindî aña ĥiĥâb idüp didi kim
Râhib oldur gözetmeye ‘unvân

769. Ğurresidür Muĥarremün târiĥ
Papa olduñ iy kıdvetü’l-aĥrân (Sene 980) (30^a)

Hindî, XIII. Gregory’nin ikinci vakti Papalık makamına oturmasını tez vakitte nâm ve nişânının yok olacağına işaret sayar:

770. Papa olması vaĥt-i ‘aşr olmak
Tîz zamânda yoĥ ola nâm u nişân

Papa’dan evvel buraların tasarruf hakkının esasen Osmanlı’da olduğunu, kâfirler Roma’da zulm ile iştiĥâl ederken Osmanlı askerinin Roma kalelerini zaptettiğini söyleyen Hindî Mahmûd, Papa’nın bu kaleleri gasp yoluyla geri aldığını ifade ederek Sultan’ın buraları yeniden ele geçirip Roma’yı da İslâm şehri yapacağını belirtir; hapisteyken esirlerin günde beş vakit ezan okumalarını da bu fethin müjdesi sayar:

771. Zî'l-yed idük Papa'dan evvel biz
Andan oqunmağla evvel ezân
772. Kâl'asına girüp bizüm begler
Zabtın itmişler idi ol mîrân
773. Roma'da zulmle olur küffâr
Sâkin iken 'asâkir-i 'Oşmân
774. Şoñra olup Papa alur ğaşben
Şer' ile hüküm olur eyle iz'ân
775. Şâh-ı devrân ile şikâyetimüz
Hâkqımızu alur bizüm Sulţân
776. Dâr-ı İslâm ola Roma şehri
Feth ide luţf-ıla Ğanî Raĥmân
777. Hâliyâ oqur ezân beş vaqt
Maĥbes içre bu cümle mü'minân
778. Ola câmi' bunın kilîsâsı
Oqına ĥuţbe emr ide Sübhân (30^a-30^b)

Hindî, “**Vaşf-ı Şöhret-i Papa**” ve “**Vaşf-ı Hazîrân**” başlığını koyduğu bölümlerde Roma'nın merâsim için süslenmiş sokaklarını, Papa'nın gezintisini, gerçekleştirilen görkemli töreni ve Romalılar'ın Papa sevgisini anlatmaktadır (31^b-33^b):

829. Çıqup Papa sarâyından şokağa
Yaqıpdur mumunu pîr ü civânân
830. Gör anları ki nice bî-başardur
Güneş rûşen iken mum yaqar ol an

831. Müzeyyen şoğağa yürüdi bunlar
Papaslar yir yir olur idi nâlân

...

833. Papa dağı oturmuş tahta-bendde
Götürmüş tahta-bendi bir iki civân (32^b)

...

Hindî Mahmûd'un ekme-k-şarap âyiniyle ilgili gözlemleri de dikkat çekicidir:

839. Tolaşup vardılar ol bâb-ı deyre
İçine girdi deyrün cümle gebrân

840. Papa ol kuruş[ı] yir halk arasında
Ki hâşâ dir ki ol 'İsî-i Yezdân

841. Dimiş ol kuruş için benüm etümdür
Kadehdeki şarâb cismümdeki cân

842. Yi bu nânı şarâbı iç şahîh bil
Benümle lahmûke lahmîsin iy cân¹⁵

843. Bugün nânı yidüm içdüm şarâbı
Velî oldım u hem vâli-i gebrân (32^b-33^a)

15 "Lahmûke lahmî" tabiri Hz. Peygamber'e isnâd edilen "Yâ Ali, cismûke cismî, lahmûke lahmî, demûke demî, rûhûke rûhî.", "Ey Ali, **etin etim**, canın canım, kanın kanım, ruhun ruhumdur." sözünden iktibas edilmiştir. Bektâşî edebiyatında çok yaygın olarak kullanılması yanında, Seyyid Nesîmî, Usûlî, Hayretî, Ümmî Sinan, Esrâr Dede gibi mutasavvîf şâirler tarafından da iktibas edilen bu ibare kaynaklarda farklı rivâyetlerle yer almakla beraber muteber hadis kitaplarında bulunmamaktadır. (Hadisin çeşitli rivâyetleri için bk. Ebû'l-Ferec Cemâleddin Abdurrahmân b. Ali İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâbiye fi'l-ehâdisi'l-vâhiye*, Beyrut 1403/1983, I, 211; Muhammed b. Tâhir Makdisî, *Zahîretü'l-huffâzi'l-muharric ale'l-hurûfi'l-elfâz* [nşr. Abdurrahmân b. Abdülcebbar el-Ferivâî], Riyad 1416/1996, II, 776; Süleyman b. İbrahim el-Hüseynî Kundûzî, *Yenâbiü'l-mevedde* [nşr. Alâüddin el-A'lemî], Beyrut 1418/1997, s. 155. Bu hadisin İslâmî Türk edebiyatındaki kullanımını hakkında geniş bilgi ve zengin örnekler için bk. Me-liha Yıldırım Sarıkaya, *Türk-İslâm Edebiyatında Hz. Ali* [doktora tezi, 2004], M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 51-54. Ayrıca bk. İlyas Üzüm, "Şâh-ı Merdân Murtaşâ Ali: Kültürel Alevi Kaynaklarına Göre Hz. Ali Tasavvuru", *İslâm Araştırmaları Dergisi*, sy. 11 (İstanbul 2004), s. 91; A. Yılmaz Soyyer, "Bektâşîlik Düşüncesinde Muhammed-Ali Anlayışı", *IV. Kutlu Doğum Sempozyumu [19-20 Nisan 2001]: Tebliğler*, Isparta 2002, s. 269-271.) Hindî Mahmûd'un Papa'nın bu âyini "cismümdeki cân" ve "lahmûke lahmî" ibareleriyle anlatması dinî birikimini göstermesi bakımından dikkate değerdir.

Hindî, “**Vaşf-ı Esb-i Pişkeş ü Seyr-i Hûbân**” başlığı altında Napoli’nin Vatikan’ın vakfı olduğunu söylemekte ve her yıl buna işâreten o dönemlerde İspanya’ya bağlı olan bu vilâyetten Roma Kilisesi’ne bir at gönderildiği bilgisini vermektedir. Metnin “**Seyr-i Hûbân**” kısmında ise Hindî’nin gördüğü kilise müdâvimi genç talebeleri medhetmesi yer almaktadır (33^a-34^b). Divân edebiyatının güzellere dâir bilindik remizlerinin kullanıldığı bu kısım “**Gazel-i Hûbân-ı Efrec**” ve “**Gazel-i Diğer Şanem-i Tersâ-yı Pür-şîve**” başlıklı gazellerle devam etmektedir:

888. Kûh-ı ğam içre ben gezer idüm belâ ile
Geldi o çeşmi âhû güzeller alây ile

889. Şaydına mâyil oldu bu dil dil-rubâlaruñ
Aldı birisi göñlümi bir merhabâ ile

890. Yolına eylesem o mehûñ cânımı revân
Cânân ele girer mi ‘aceb cân fedâ ile (34^b)

“**Der Vaşf-ı Tesellî**” başlıklı bölümde Hindî, feleğin başına açtığı işler karşısında gizleyemediği hayretini şu hakîmâne beyitlerle dile getirmektedir:

915. Bu felek devr idelden iy yârân
Hud’adan hâlî olmadı devrân

916. Kimseye rahmı yok cefâdur işi
Yanında bir gedây-ıla mîrân

917. Kâh olur bir gedâyı şâh eyler
Mîrleri hâk-ile eyler yeksân

918. Birgün eyler bu hânede dilşâd
İder ol hânede biri efgân

919. Birini götürür cihâna bu dem
Birisi hasret-ile virür cân

...

921. Niçeler yâr ile şafâda iken
Ayırıp cevri ider görüñ devrân

922. Kimisi yine ‘ıyş u ‘işretde
Kimisi bend-ile çeker zindân (35^b)

Hindî Mahmûd, İnebahtı’da esir düşmeden önceki dönemlerini, vezir ve beylerin meclisindeki saygın konumunu anlatırken, otağların kurulup kuzu kebaplarının yendiği günleri, kadehlerin döndüğü dost sofralarını hasretle anmakta, bugünkü hâline bakarak gözyaşlarını nazma dökmektedir:

937. Bilmezem Hindî ne şayıklarsın
Düşin görürsin meger hâbdan uyan

938. İtdi lu‘bı bu çerh-i şu‘bede-bâz
Seni maħbesde ħabs ider gebrân (36^{a-b})

Bu bölümün sonu ile “**Vaşfu tazarru‘ ile’r-Raħmân**” başlıklı kısım Hindî’nin duâ ve ilticâlarından oluşmaktadır. Ancak “37^a” olarak numaralandırılmış varakta duâ yerine müellifin hapisteki vaziyeti ve zindan arkadaşlarını anlattığı beyitlerin bulunması bu kısmın da ale’l-usul yapılandırıldığını göstermektedir.

37^b’de Hindî, “**Vaşf-ı Uluc**” başlığıyla sonradan müslüman olmuş bazı esirlerin eski dinlerine dönmeleri için işkence gördüklerini, dönmeyenlerin yakılarak şehid edildiklerini söylemektedir:

967. Uluc deyu alurlar nice müslim
Didiler kim bulardur nesl-i gebrân

968. İledürler oları bir keşîşe
Yağarum âteşe dimiş o ruhbân

969. Nice gün bend idüp ider cefâyı
Zarûri söğerek uymışdı uyan

970. Cefâyâ şabr ile dîn üzre şâdıķ
Olurlar içlerinde bir iki yârân

971. Mu‘în ola olara Ĥayy ü Bâķî
Elünedür anuñ her ĥâle fermân

972. Kemâl-i hüzn-ile mahzûn oldık
Hemân şabr ile olur buña dermân

973. İştüdük soñra yakmışlar olardan
Niçeler ki ider cennetde cevân

Hindî Mahmûd, *Sergüzeştname*'den dört yıl sonra kaleme aldığı *Kısas-ı Enbiyâ*'sında esâret devresiyle ilgili teferruatlı bilgi vermemesine rağmen “uluç”ların şehâdetini unutmamış, maruz kaldıkları zulüm ve hakaretlere dikkat çekerek onlara Allah'tan rahmet niyâz etmiştir:

4713. Bilürem yandı dîn yolında mü'min
Cefâ ile yakup küffâr-ı bî-dîn

4714. Olar dîn yolına ihrâk olundu
Misine Adası'nda bu bilindi

4715. Olar kûl aşlı idi dönmediler
O küffârûñ sözine uymadılar

4716. Hudâ rahmet ide ol şâdıķine
Diyânet üzre yandı şevk-ı dîne (*Kısas-ı Enbiyâ*, 170^b)

Sergüzeştname'de pâdişâh için yazılmış bir gazeli müteakib “**Vedâ'-ı Ramazân-ı Mübârek**” ve “**Der Hâk-ı Leyle-i Kâdr**” başlıkları altında Ramazân ayı ve Kadir gecesi vesilesiyle esirlerin ruh hâli ve hep beraber yapılan duâlar bulunmaktadır (37^b-38^b). Bu bölümlerle birlikte eserin başlarında yer alması gereken manzumelerden olan “**Vaşf-ı Mektûb-ı Papa**” ve “**Vaşf-ı Sefer-i Roma**”da Papa V. Pius'un emri üzerine Don Juan'ın elinde tuttuğu esirleri Messina'dan Roma'ya göndermesi, bu sebeple yapılan hazırlıklar, Napoli'ye varış, Napoli halkı ve iklim şartları anlatılmakta, ayrıca Müezzinzâde'nin oğulları için yazılmış bir gazel yer almaktadır (38^b-41^a).

Don Juan'ın esirleri Napoli çarşısından giydirmesi, Müezzinzâde'nin oğlu Ahmed'in hastalığı ve Roma'ya hareketle ilgili beyitlerin bulunduğu 41^a'daki “**Vaşf-ı Hil'at-ı Don-Cuvan**” bölümünden sonra, Roma'ya varış ve Roma zindanına yerleştirilme macerasının anlatıldığı “**Vaşf-ı Roma**” kısmıyla nüsha son bulmaktadır. Bu beyitlerden anlaşıldığına göre esirler Roma'ya intikal ettirildikten sonra daha rahat yaşama imkânı bulmuşlardır. Kendilerine günde iki öğün

yemek ikrâm edilmeye başlanmış, ikişer çift “ince, a’lâ ve nâzikî kettân”dan dikilmiş don ve gömleğin yanında her döşek sahibi için birer iskemle verilmiş, altışar kişilik gayet temiz odalarda, on günde bir yenilenen çarşaf, temiz yorgan ve döşeklerde uyutulmuşlardır. Hindî’nin aşağıdaki beyitleri bütün bu olan biteni anlamlandırmaya çalıştığının işâretidir:

1098. Hâtıruñ hoş tut şaşkın olma melûl
Ol Kerîm’ün lutfına irmez ‘uğul

...

1100. Ol Kerîm ü Kâdir ü Perverdigâr
Aza şükr eyle ki ni’met vire bol

1101. Mâ mazâ mâzî ki hâle hâmid ol¹⁶
Devr ider eṭvârını cümle uşûl (41^a-42^b)

Hindî Mahmûd elimizdeki nüshanın son beyitlerinde ise, sıradan biri olarak buralara düşse “bir acı soğana” bile muhtaç kalacakken, gördüğü bu izzet ve ikrâmı Sultân’a borçlu olduğunu söylemektedir:

1112. Şöyle gelsek yire kim ide nigâh
Yimege virmeye bir acı soğan

1113. Bendeñ olduğumuza ‘izzetdür
Bulduğumuz burada bu ‘unvân (42b)

Eserde hâkim vezinler fâ’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün ve mefâ’ilün mefâ’ilün fe’ilün ise de mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün, fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün kalıplarıyla yazılmış kısımlar da mevcuttur. Hindî eserini yazarken her beyti kendi içinde kafiyelememiş, mesnevî nazım şeklinin bilinen kaidelerine uymayarak beyitlerin sonunu tek sese ircâ etmiş, “-ân” hecesiyle kafiye oluşturmuştur.

Gerek tertibi gerekse muhtevası ile orijinal bir eser olan *Sergüzeştname* açık, akıcı ve anlaşılır bir üslupla yazılmıştır. Eserin dili devrinin hususiyetlerini pek taşımamaktadır. Klasik Osmanlı Türkçesi devresi olarak tanımlanan XVI. asırda eserler genellikle ağırlaşmaya başlamış bir dil ve belli ölçüde ortak kalıpları olan imlâ ve gramer yapıyla yazılmış olmalarına rağmen *Sergüzeştname* bir asır

16 Aslı “mazâ mâ mazâ” olan bu Arapça tabir “olan oldu, geçen geçti” mânâsına gelmektedir.

öncesinin dil özelliklerini barındırır gibidir. Hindî, bizzat yaşadığı veya şahit olduğu hadiseleri anlatırken kullandığı hemen tamamı Türkçe olan fiillerde, tahkiye metoduyla yazılan bu tarz mesnevilerin üslubu icabınca “görülen geçmiş zaman” çekimine yer vermiştir. Eserde, gelecek zaman eki “-isar, -iser” ve emir kipi “-gil”in kullanımı da dikkat çekmektedir. Bu kiplerin çekimlerinde yer yer Eski Anadolu Türkçesi’ne ait çekim özellikleri kendini göstermektedir.

Nüşhada imlâ bütünlüğü yoktur. Kelimelerin sonunda bulunması gereken nisbet “y”leri çoğu zaman yazılmazken, bazı terkiplerde ilk kelimenin sonuna “y” konulmuş, bazılarında araya “vav” yerleştirilmiştir. Bağlaç vazifesi gören bu harfin konulması gereken yerlerde ise kelimeler terkipliymiş gibi yazılmıştır. Seyrek de olsa kimi harflerin unutulduğu, kimilerine noktalarının konulmadığı görülmektedir. Kelimelerin aslı imlâlarına çok kere dikkat edilmişse de bazen aynı kelime birkaç türlü yazılmıştır. Birtakım kelimeler ise konuşma dili ve telaffuz imlâsı esas alınarak yazılmış ve harekelenmiştir. İmlâda birliğin olmamasında şüphesiz müellifin / müstensihin tercihinin de etkisi vardır.

Sonuç olarak Hindî Mahmûd *Sergüzeştname*’sinde, mesnevilere has estetik ölçüleri canlı bir Türkçe, düzgün ve sağlam ifadelerle ortaya koymuş; o devrin genel edebî çerçevesinin dışına çıkarak kendi şahsî hayatını, özellikle esâret yıllarını, müşâhedelerini, başından geçen acı tatlı hâtırâtı, içinde bulunduğu ağır şartlara rağmen nazmetmeyi başarmıştır. Tam bir nüshası henüz bulunamamış olsa bile *Sergüzeştname* bu hâliyle de tarih, edebiyat ve kültür dünyası için değerli bir vesika niteliği taşımaktadır.

Transkripsiyonu, şekil/muhtevâ incelemesi tarafımızdan tamamlanıp gerekli notlar ve açıklamalar ilâve edilerek neşre hazır hâle getirilen eseri yakın zamanda ilim âlemine sunacağımızı ümit ediyoruz.

Bir İnebahtı Gâzisinin Esâret Hâtıraları: Sergüzeştname-i Hindî Mahmûd

Özet ■ Bu makalede II. Selim’in şehzâdelik ve pâdişahlık devresinde onun maiyyetinde kâtip, kapıcıbaşı, defterdâr ve müteferrika gibi vazifelerde çalışırken pâdişâh fermânıyla İnebahtı Deniz Savaşı’na (979/1571) iştirâk edip orada Müttefik Kuvvetler’e esir düşen Hindî Mahmûd’un başından geçenleri ve gözlemlerini anlattığı *Sergüzeştname* adlı manzum eseri tanıtılmıştır. Yakın zamana kadar “kayıp” olarak nitelendirilen bu eser sebep ve sonuçlarıyla İnebahtı Savaşı’nı konu edinmesi, müellifinin dört yıllık esâret hayatını geçirdiği Sicilya / İtalya bölgesindeki Messina, Napoli ve Roma hapisanelerinde görüp yaşadıklarından bahsetmesi, hıristiyanların yaşantısına dâir gözlemleri, Papalar ve Papalık müessesesine bakışı, onların cülûs ve cenâze merâsimleri, savaş esirlerinin dinî hayatı, hapisane şartları ve benzeri konular hakkında kıymetli bilgiler vermesi bakımından tarih ve kültür araştırmacılarına

SERGÜZEŞTNÂME-İ HİNDÎ MAHMÛD

ışık tutacaktır. Hindî Mahmûd 987/1579'da kaleme aldığı *Kısas-ı Enbiyâ* adlı hacimli mesnevisinde *Sergüzeştnâme*'sinin sekizbin beyit tuttuğunu söylemekteyse de eserin bilinen yegâne nüshası eksik olup (1113 beyit) Edirne Selimiye Yazma Eserler Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Bugünkü bilgilere göre Osmanlı döneminin ilk manzum esâretnâmesi olan *Sergüzeştnâme*'nin bu hâliyle de ilim dünyası için kıymetli bir vesika niteliği taşıdığı kanaatindeyiz.

Anahtar kelimeler: Hindî Mahmûd, İnebahtı Deniz Savaşı, *Sergüzeştnâme*, esâret, II. Selim.

EK:

...

9^b

Vaşf-1 Donanma-1 Hümâyûn

213. Fütûhât bâb[1] çünkim oldı meftûh
Adalar fetihine rây itdi ol Hân
214. Donanma hâzır ola gire ‘asker
Girid Adası’na girişe gürkân
215. Cenâb-ı Hakk’a itdi ol münâcât
Lisânun debredüp dir Zıll-ı Yezdân

Beyt

216. Senüñdür emr ü fermân yâ İlâhî
Ki sensin pâdişâhlar pâdişâhı
217. Alalar dağı etrâfdan kılâ‘ı
Eger feyz ide luḡfi ile Raḡmân
218. Müteferriḡa-i Dergâh-ı ‘Âli
Bile gitmegi ma‘ḡûl gördi erkân
219. Egerçi olmamışdur bu ezelde
Yanından ayıra evlâdı sulḡân
- 10^a**
220. Meger serde yazılan tâ ezelde
Geliserdür başa irişdi ezmân
221. Dağı fermân olundu bildiler ḡalk
Ru’ûsunda yazupdur ehl-i dîvân
222. Müteferriḡa olan defteriler
Bile gidüp temâşâ ide ‘ummân

223. Biri dimiş beni anda tüt iy dost
 Kılurlar ittifâkla bir kaç a'yân
224. Bahâr eyyâm[1] irdi gül açıldı
 Ve merdler cûşa geldi kaynadı kan
225. Şecâ'at gösterür 'âlemde merdi
 Odur nâ-merd kenârdan ide seyrân
226. Şâh-ı devrân buyurdu deryâdan
 Hâzır ola yürriye keştibân
227. 'Asâkire emr olundu cem' oldı
 Hâzır oldı sipâhi-ile mîrân
228. Âşaf-ı Pâdişâhîdür Pertev
 'Asker-i Rûm'a oldı serdârân
229. Bile idi yanınca serdârûn
 Nâmına dinilürdi çapudân
230. 'Ali Paşa-durur ol ehl-i kerem
 Merdlik-ile dutup-durur meydân
231. Cem' oluban yürüdi 'asker-i dîn
 Girid üzre yine olundu revân
232. İrişüp cum'a gün seher vaçtı
 Çıkdı her bir kenâra gâziyân
233. Uruban yıkdılar kılâ' u sarây
 Alıuban esîr ider efgân
234. Kaç' idüp cümle mîve eşcârın
 Bâğları oldı fi'l-meşel orman
- 10^b**
235. Alınup Cuğa Manya Zaklise
 Kefalya dağı bile oldı tâlân

236. Sobut Ülgün Bar'ın hişârı
Alınup Budva ile oldu vîrân
237. Rûz-ı kâsım dahı gelüp irdi
Gıtdi 'asker dağıldı bî-pâyân
238. Hastelikden zebûn oldu 'asker
Hasret ile nicesi virdi cân
239. Oturup İnebahtı'da 'asker
Gözedürler ne lu'b ider devrân
240. İstimâ' olundu ki 'asker ile
Geldi donanma-i Hıristiyân
241. Çünkü taḥkîka irdi bu aḥbâr
Hüsni-i tedbire geldiler a'yân
242. Söyledi cümlesine kapudân
Ol 'Ali'dür sîret[i] kaplan
243. Didi serdâr[1]dur ol Efrenc'ün
Nesli-şâhî vü ismi Ton Civan
244. Dutuşuram anuñla meydânda
Din yolunda mu'ın ola Sübhân
245. Emrine râm olup olan 'asker
Yürüdiler gâzâ yolına hemân

Vaşf-ı Âlât-ı Harb

246. Tiz açup perini döner murgâ
Başını egdi hizmetine kemân
247. Yalmanurdu içe 'adû kıanın
Uzadur dil hemân 'adûya sinân
248. Kılıcuñ gör ki 'arşda aşıldı
Siper oldu kıazañ için kıalkın

11^a

249. Harbeler dil uzatdı düşmen için
Gör tüfeklü hemân-dem açdı dehân
250. Topların her biri olup ejder
Od şaçar düşmene olur şu‘bân
251. Düşmenün başı oldu aña top
Nice top oynadandır ol cevğân

Vaşf-ı Cenk

252. Birbiriyle kavuşdılar ‘asker
Yir u gök eyle olur revân lertzân
253. İrdi tîğ-i ecel serine kimün
Tîr ider kimi üstüne perrân
254. Dilün uzadubanı yalmandı
Kânlar içüp sinân olur mestân
255. Oğ yılanı gibi atılırdı
İki cânibde gözgöze peykân
256. Tîğ u tîr eyle doğunur meşelâ
Kirpiye dönmüşdi şol kalkan
257. Çün ecel topı atılır nâgâh
Nicesin eyledi o dem bî cân
258. Tüfegün fınduğu kime tokınur
Açdı ol sînelerde çok revzân
259. Kim[i] şehîd oldu kimisi mecrûh
Kimün öldürürdi derd-ile hicrân
260. Kudret ıssı Kerîm ü Kâdir’sün
Şefkatün kapusunda yok derbân

261. Hâcetün dünyede revâ kılduñ
Kâfirün iy Müheymin ü Mennân
262. Emrüñe râm olup o kapudân
Dîn yolunda cânın ider kırbân
- 11^b**
263. İki cânibden oldı ceng-i ‘azîm
Kânla lâle-gûn oldı ‘ummân
264. Dîn yolunda şehîd olanlar için
Cennetün kapusın açar Rıdvân
265. Ba’zı deryâya düşdi garķ oldı
Ba’zısın devşirüp alur gebrân
266. Felegün kıubbesini gümletdi
Çâķ çâķ[-ı] seyfiyle gâziyân
267. Kırdılar gâziler niçe küffâr
Kimi mecrûh olup ider efgân
268. Mîr-i mîrân Uluc ‘Ali ol şîr-merd
Girdi âlây içine ol merdân
269. Aldı aķdırdı bir nice gemiler
Yuddı bir kaçını dahı ‘ummân
270. Kıapudân anlardan aldı niçesin
Çekildi ol kenâre niçe mîrân
271. Serin kıurtarmağa cân atdı Pertev
Yaluñuz başı ile kıurtarur cân
272. Gemiyle kaçana yüridi çok er
O kim merddür müdâmî itdi kırân
273. Bi-ħamdillâh ki yüz döndürmedüm hiç
‘Adûdan iy birâder buña inan

274. Esîr oldık şutulduk emr-i Hâk'la
Hıristiyân kimi de ider efgân
275. Kimi baba kimi kardeş oğul dir
Kimi başum elüm deyüp açar kan
276. Hâsâret irdi muhkem ol kilâba
Bizüm cânibde de olurdı nâlân
277. On şokuzı Cemâziye'l-evvel
Rûz-ı yekşenbe idi Qapudân
- 12***
278. Dîn yolunda fedâ-yı cân itdi
Rûhı-çün du'â oqı yârân
279. Sene idi şokuzyüz ü yetmiş
Zamm-ı şokuz ile bilür 'irfân

...

Handwritten text in Ottoman Turkish script, arranged in two columns per page. The script is dense and cursive. The right page is numbered '19' at the bottom right. The left page has a small number '21' at the bottom left. The text appears to be a historical or administrative document.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, arranged in two columns per page. The script is dense and cursive. The right page is numbered '3' at the bottom right. The left page has a small number '2' at the bottom left. The text appears to be a historical or administrative document.

حربه بردل و زنگه غمخوین کور نوکلوهانم اجد دهان
 نوکلوهانم اجد دهان او و چه دشمنه اولور نعبان
 دشمنک باشی وارای کا طلب نجه طوب و بندد اولور جان
 وصف جنگ
 بر سر ایله قوشد ایلر عسکر بیروکل و ایل اولور زمان لرزان
 ایلر تیغ اجل سینه تک تیر ایدر کجی اوستینه بران
 دلی اوزا دوی با لندری قاندا ایلر کسان اولور کسان
 اوق یلا دیک ایتلوردک ایلر جاننده کوز کوز بیکان
 تیغ و تیر ایل دو قونمغلا کویسه دوز بقک شول قلفان
 عین اجل طوبی تیلور ناکاه نجه سن ایلک اوردم نیه جان
 تیرنگ قندرقی کیم طوقور اچدیک اولر سینه لره جوق و زان
 کیمشید اولر کیمسی بوج کیم اولروردک دردل جملان
 ندرت ایتی کیم و قانورین شفقنک قیوسه بوق و زان
 حاجتی دیرده و قاندا ک کافرک ایمی مهن و منان
 امرو که دام اولوب و قانورین دین یولدن جان ایدر قربان

کمالی دخی بیله اولد تالان ایلیوب جوته مانیه نرا کلسه
 ایلیوب بودم ایل اولور نیه لانه سوت اولکن بارک حصان
 کندی عسکر دغلر کینه یلین روز نام دخی کلاب یردی
 حسرت ایلر نجه سی و بوز جان خسته لکدن زبون اولدی عسکر
 کوزه ددر نه ایل ایدر دوزان او توب اینجه عسکر
 کلاری دونا و خوسته سیلین استماع اولد لیک عسکر ایل
 حسن تدبیر کلابرا عبان چونکه خفیه ایلر بواجبان
 اولعالی در سیرت قبالان سولاری جمله نیه قابودان
 نسل شایه واسعی طو حیوان دیک سردار اول فرنجک
 دین یولدن سین اولر سخاوت دو توشم اولر کلاب سیران
 یورد یلر غزایولینه هممانه امرنه دام اولوب اولان عسکر
 وصف اکت حرب
 باشینی اکر ی خزمینه کان تیر ایلر بوز نوز مرغه
 اوز دوزدهان علمه سیلین یلا نورک ایلر عدو قانی
 سپهر اولدی فضاک ایلر قلفا قلیچک کوز که عرشه اصا ک

حجرت

دین یولده ندرای جان ایلر دوقچون دعا اوقیه یاران
 سنه ایلر کلفون بوز و نیش ضم طغون ایلر بیلور عرفان
 وصف محوسان
 دوقلور دکنه نوردده لیک قیودان زاده لر اول ایلر جوان
 کل ایلر ایلر کلاب کلر ایلر دوتدی غن لرین اوغند دهان
 عزت ایلر ایلر و یرد لاسا ایلر خوش طوئر لطف ایلر دوقچوان
 دوز لر نجه کسه عیان دن اسما ایلر ایلر بلو رسالان
 زعمان سپاهیلر مزدرلر ایلیوب اولد خاک کله یکسان
 زه سادن لندی جوق کسه دوتدی لور داخی نجه کشفیان
 صوبدر هر کجی محوسسی اتد لر جان اولر عسبان
 اوردیلر با بوز نجه کجی ایشوز اولد زان اولر افغان
 ایلر ایلر شتی زبون اولدی کوز مزه اوچر ک بر باران
 اسکون طوب اولر سیر و ن بزم ایلر کلاب و لوز باران
 پندا ایلر نیه بیضت ایلر لر سول که کوز کسه واردر ایمان
 شفقت ایلر طعام ویزد ک کوز لر ایلر بزی اولر نهبان

ایلر جاننده اولدی حنک عظیم قاندا لاکون اولد عمان
 دین یولدن شهید اولد ایلر حنک قیوسن ایلر چور رضوان
 بعض دریا بیدر کشف عرق اولدی بعض سن دوشربا لور کلاب
 نکلک قیوسنی کولتور کجی چاق چقی سبغی بیله غانیمان
 قیر لور غا ایلر نجه کفتار کمر محروح اولوب ایلر افغان
 سیر مران اولور علی اولر نیرد کرد الای ایلر اول مران
 الدی قدر ک بر نجه کیمس یوردی بر قاجی دخی عمان
 قیودان ایلر دن ایلر نجه سن چکلر کلاب کلاب نجه میران
 سرک قور تمغه جان ایلر بوق بلوکوز باشی ایلر قور نیرد جان
 کیمه نجه یوردی جوق ان او کم مرد دردمای ایلر نجه نیران
 بخدا لکر یوز دوزدر مدهم عودن ای برادر بوز ایلر انبان
 اسپر اولر طوئلدی امر حمله خوستیا کمره ایلر افغان
 کربا کجی قوروش اوغلا کمر باشم ایلر دیوبول قرغان
 خسارت ایلر حکم ایلر کلاب بزم جاننده اولور کلابان
 اولر طوئر کجی ایلر اولر روز کشفیه ایلر افغان